

Стійкий характер пшениць майбутнього

Виробниче підтвердження селекційних програм по пшениці від АФ «Сади України»

Ми живемо в епоху великих змін. І не лише в суспільному житті. Здається, клімату теж набридли старі усталені норми, і він став стрімко демонструвати свій характер, посилюючи то спеку й посуху, то теплу зиму, то березневі морози та сніг. Тож відповідно до вимог часу змінюються й удосконалюються агротехнології, виокремлюються нові напрями селекції польових культур. Зокрема, й у вирощуванні основної хлібної культури – озимої пшениці, однієї з найбільш затребуваних та економічно вагомих у нашому аграрному секторі. Щорічні площі збирання її – в середньому в межах 6-7 млн га. Водночас ця

добре знайома культура завдає немало хвилювань за долю майбутнього врожаю. Упродовж останнього десятиріччя жорсткі посухи все частіше припадають на оптимальні строки сівби та осіннього розвитку рослин. За загального захоплення скороченими сівозмінами, зменшення числа добрих попередників озимої пшениці (кормових культур, гороху тощо), виведення із сівозміни парів, стрімкого збільшення площ під соняшником та соєю врожайність озимої пшениці стала ще більш залежною від погодних умов осені. Не була сприятливою для отримання сходів і їх розвитку й осінь 2017 року. Через нестачу продуктивних опадів у вересні-жовтні сходи озимини з'явилися нерівномір-

но, поля мали строкатий вигляд, частина насіння довгий час перебувала в ґрунті в непророслому стані. Жовтневі опади та надзвичайно тепла погода в період жовтня-грудня (накопичення ефективних температур $\geq 5^{\circ}\text{C}$ до $350-380^{\circ}\text{C}$) сприяли росту та розвитку рослин, а тому, незважаючи на тимчасове припинення вегетації, на більшості площ отримано сходи озимих культур. Однак їх стан та ступінь розвитку були нерівномірними. Нестабільні умови періоду загартування рослин у листопаді-грудні не сприяли значному накопиченню вуглеводів у вузлах кушціння та їх обезводненню. Спостерігалось періодичне припинення та відновлення вегетації до середини січня

2018 року. Після цього рослини піддалися дії низьких температур до $-20-24^{\circ}\text{C}$ у нічний час при відсутності снігового покриву. Водночас ґрунт промерзав на глибину до 43 см, а мінімальна температура ґрунту на глибині вузла кушціння опускалася до -9°C . Такі температури не були шкідливими для добре розвинених рослин рекомендованих до вирощування сортів пшениці. Проте місцями, в пониженнях рельєфу, це призвело до утворення льодяних кірок товщиною 2-3 см. Для того щоб витримати всі ці випробування, рослини мають бути добре адаптованими до таких умов зимівлі, а сорти – відселектовані за цих умов. Розуміючи та аналізуючи ситуацію з озимою пшени-

цею ТОВ АФ «Сади України» з 2002 року розпочала власну селекційну програму, виробничим майданчиком котрої став Кегичівський район Харківської області. За цей час було створено 12 сортів напівінтенсивного, універсального та інтенсивного сортогипу. Вісім із них (**Верден, Тулуза, Бріон, Орлеан, Монтрей, Кан, Турі, Ліль**) з 2014 року внесені до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні, а два – **Лаваль** та **Діжон** – успішно проходять державне випробування.

Адаптивність цих сортів за посухостійкістю та зимостійкістю – на високому рівні. Так, критична температура вимерзання, за даними Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, – в межах $-17-18^{\circ}\text{C}$. Це забезпечує поєднання хорошого рівня їх перезимівлі, формування доброго стеблестою та високої врожайності – до 10-11 т/га. Проведений моніторинг стану рослин цих сортів і перспективних ліній від початку лютого до середини березня 2018 року засвідчив, що вони знаходяться в фазі кушціння від 3 до 6 пагонів на одну рослину, вторинна коренева система добре розвинена – кожен пагін має 1-2 вузлові корені.

Найрозвиненішими є універсальні сорти **Ліль** (6,6 пагона та 6,9 кореня на рослину) та **Лаваль** (4 пагони та 4,2 кореня на рослину), а також лінії КР99/ЄРМ47 (5,6 пагона та 6,2 кореня на рослину). Всі рослини перебувають на другому етапі розвитку, що свідчить про їх глибокий спокій. Важливою характеристикою здатності рослин переносити зимівлю є їх енергетичне забезпечення, яке визначається накопиченням вуглеводів – переважно моно- та дицукрів. Найвищий їх рівень в умовах цього року встановлений у напівінтенсивних сортів **Кан** (сума цукрів 30,5%) та **Орлеан** (27,2%) на 7 лютого. Дещо нижчий рівень цукрів накопичився в універсального сорту **Ліль** (22,1%)

та високоврожайної лінії СП/Ст//Л98 (24,0%). Це набагато вищий показник, ніж в іноземних сортів, які впродовж останніх років поширюють на Лівобережній Україні. На початку березня у вузлах кушціння таких сортів було 10-14% цукрів, їх листя піддавалося значному підмерзанню. Інтенсивність відростання рослин (пагонів та коренів) за експрес-методом показує, що вони здатні перенести останній етап зимівлі: затяжні морози березня та значний сніговий покрив. У найвищі 9 балів оцінено рівень інтенсивності відростання сортів **Кан, Ліль, Лаваль, Діжон, Бріон** та перспективних ліній ЮН/ТУР9, СП/СТ//

Л98, КР/ЄР47, Л//БІЛ/ЄР7 та інші. Відтак, пшениці селекції «Сади України» в умовах примхливої осені та зими підтверджують високу стійкість до несприятливих умов. У не менш складних попередніх сезонах вони забезпечували й високу врожайність, і високу якість зерна. Звісно, що цьогорічні сюрпризи для озимої пшениці ще не закінчилися, майбутня проблематика буде зрозумілою після сходження снігового покриву та від того, якою буде весна – швидкою чи затяжною. Очікувати вже недовго. Однак шанси протистояти таким сюрпризам з пшеницями від «Сади України» гарантовано вищі. ☐

